

MÜNÂSEBÂTÜ'L-ÂYÂT ve's-SÜVER

Emîn Ahsen Islâhî, *Tedebbür-i Qurʾân* (I-IX, Lahor 1993); Necati Kara, *Burhânuddin İbrâhîm b. ʿOmer el-Bikâʿî ve Tefsîrindeki Metodu* (bk. bibl.); Mehmet Faik Yılmaz, *Âyetler ve Süreler Arasındaki Münâsebet* (bk. bibl.; diğer çalışmalar için ayrıca bk. Yılmaz, s. 40-116).

BİBLİYOGRAFYA :

Tehânevî, *Keşşâf*, I, 302, 432-433; Buhârî, "Tefsîr", 2/29; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, Beyrut 1397/1977, II, 74; İzzeddin İbn Abdüsselâm, *el-İşâre ile'l-icâz fi baʿzi envâʿi'l-mecâz*, İstanbul 1313/1895, s. 221; İbn Kesîr, *Tefsîrü'l-Kurʾâni'l-ʿazîm*, Beyrut, ts., I, 225; Zerkeşî, *el-Burhân fi ʿulûmi'l-Kurʾân* (nşr. Yûsuf Abdurrahman el-Marʾaşî v.dğr.), Beyrut 1415/1994, I, 131 vd.; Bikâʿî, *Naẓmü'd-dürrer*, Kahire 1413/1992, I, 7, 18-55; XXII, 424-425; Şevkânî, *Fethu'l-kadir*, I, 77-79; Âlûsî, *Rûhu'l-mefʿânî*, Beyrut 1408/1987, I, 71, 339; XXX, 313; Hamîdüddin Ferâhî, *Resâʾilü'l-İmâm el-Ferâhî fi ʿulûmi'l-Kurʾân*, A'zamgarh 1411/1991, s. 86-87; Elmalılı, *Hak Dini*, I, 682; IX, 6179; M. Mahmûd Hicâzî, *el-Vahdetü'l-mevzûʿiyye fi'l-Kurʾâni'l-Kerîm*, Kahire 1350/1970, s. 9-12; Subhî es-Sâlih, *Mebâhiş fi ʿulûmi'l-Kurʾân*, Beyrut 1401/1981, s. 151; Emîn Ahsen Islâhî, *Mebâdi-i Tedebbür-i Qurʾân*, Lahor 1991, s. 200-207; Necati Kara, *Burhânuddin İbrâhîm b. ʿOmer el-Bikâʿî ve Tefsîrindeki Metodu*, Van 1994, s. 238-280; Mehmet Faik Yılmaz, *Âyetler ve Süreler Arasındaki Münâsebet* (doktora tezi, 1995), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, tür.yer.; Nasr Hâmid Ebû Zeyd, *İlahî Hitâbın Tabiatı* (trc. Mehmet Emin Maşalı), Ankara 2001, s. 198 vd.; Abdülhamit Birşik, "Kurʾân'da İç Bütünlük: Islâhî'nin Tefsîr Yöntemi", *Diwân: İlmî Araştırmalar*, sy. 11, İstanbul 2001, s. 71-75.

MEHMET FAİK YILMAZ

MÜNÂSEBE

(المناسبة)

Olayla hüküm arasındaki uygunluk, mâkul denge; hükmün illetini belirlemek için başvurulan bir metot anlamında fıkıh usulü terimi (bk. MASLAHAT).

MÜNÂSEHA

(المناسحة)

Bir mirasın paylaşılmasından önce vefat eden mirasçının payının kendi vârislerine intikalinin hesaplanması anlamında fıkıh terimi.

Sözlükte "nakletmek, değiştirmek, gidermek" anlamındaki *nesh* kökünden türeyen *münâseha* kelimesi İslâm miras hukukunda mirasın paylaşılmasından önce mirasçılardan bir veya birkaçının vefatı halinde onlara düşen payların kendi vârislerine intikalinin hesaplanmasını ifade eder.

Genellikle her münâseha meselesi içinde birkaç mesele birleşmiş olarak bulunur. Münâseha işlemi yapılırken, ölen mirasçılara vefat tarihi sıralamasına göre önce kendi hisselerine düşen payları ayrılır. Münâsehayı teşkil eden her bir mesele ayrı ayrı çözüldükten sonra meselelerin birbirine karşı oranlarının değişmemesi için denkleştirme işlemleri yapılır. Neticede bulunan tek payda üzerinden vârisler hisselerini alır. Sürekli biçimde meydana gelen bu değişme sebebiyle işleme münâseha adı verilmiştir.

Münâseha işleminde bazan sonradan ölen mirasçının mirasçılığı ilk ölenin mirasçılığı ile aynı kişiler olabilir ve alacakları pay oranları da önceki meselenin oranı ile aynı olabilir. Bu durumda meseleyi iki kademelilik olarak çözmeye gerek kalmaz ve tek işleme problem çözülür. Meselâ vefat eden bir kişinin mirasçı olarak iki oğlu ile iki kızının miras ve tereke paylaşılmasından önce kızlardan biri vefat edip kardeşlerinden başka kimseyi mirasçı bırakmaması durumunda ölen babanın ve kız kardeşin mirasçılığı aynı şahıslar ve pay oranları da her iki meselede aynı olduğundan problem tek bir işlemle çözülür. Ölen babanın mirası beş pay itibar edilerek bundan ikisini bir oğul, ikisini diğer oğul, birini de kız alır.

Eğer ikinci ölenin mirasçılığı birinci ölenin de mirasçılığı olduğu halde ikinci meselede pay oranları değişiyorsa veya ikinci ölenin mirasçılığı arasına ilk ölenin mirasçılığına ilâve olarak başka mirasçılar da katılmışsa ya da ikinci meselede mirasçıların tamamı farklı kimselerse ölenlerin her birinin meseleleri ayrı ayrı kurulur. Bu durumda daha sonra ölen mirasçının önceki meseledeki payı ile kendi mirasçılarının toplam payları denk gelirse işlem bitmiş olur, farklılık olması halinde paylar eşitlenir.

İlk ölen kişinin malları taksim edilmeden mirasçılardan ölenlerin birden fazla olması durumunda münâseha işlemi üç veya daha çok meselenin birleştirilmesiyle halledilir. Önce ilk ölene ait mesele, ardından vefat tarihleri sırasına göre ölen mirasçılara ait meseleler çözülür. Her mesele ayrı ayrı halledildikten sonra bir üstteki mesele ile birleştirilir. Münâsehada mirasçılar arasında ikiden fazla ölen varsa ölen her bir mirasçı için vefat tarihi sırasına göre ayrı bir mesele kurulur ve her mesele yapılacak denkleştirme sebebiyle üst taraftaki meselelerle bütünlüştürülür.

Münâseha işleminde dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de ölen mirasçının hissesini kendi mirasçılara taksim etmeye başlamadan önce kendisi gibi ilk ölen kişinin mirasçılarında olup da kendisinden önce ölen birine ayrıca mirasçı olup olmadığını kontrol etmektir. Eğer kendisinden önce ölen mirasçılara mirasçı olmuştusa onlardan payına düşeni de ilk payına eklemek gerekir.

BİBLİYOGRAFYA :

Cürcânî, *Şerhu'l-Ferâʿizi's-Sirâciyye*, İstanbul 1322, s. 97-103; Mahmud Esad Seydişehrî, *Ferâidü'l-ferâiz*, İstanbul 1301, s. 285-294; Bilmen, *Kamus*², V, 381-385; Ali Himmet Berkî, *İslâm Hukukunda Ferâiz ve İntikal* (nşr. İrfan Yücel), Ankara 1985, s. 133-139; Vehbe ez-Zühayfî, *el-Fıkhu'l-İslâmî ve edilletüh*, Dımaşk 1405/1985, VIII, 433-439; Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslâm Hukuku*, İstanbul 1986, I, 430-434; Hamza Aktan, *Mukayeseli İslâm Miras Hukuku*, İstanbul 1991, s. 180-191; "Münâseha", *Mv.F.*, XXXIX, 63-68.

DAVUT YAYLALI

MÜNÂVELE

(المناولة)

Hadis alma yollarından biri.

Sözlükte "vermek" anlamına gelen *münâvele* kelimesi, hadis terimi olarak "hocanın kendi rivayetlerini içeren nüshayı rivayet etmesi için öğrencisine vermesi veya o nüshanın kendine ait olduğunu onaylaması" demektir. Münâvelenin icâzetli ve icâzetsiz olmak üzere iki türü vardır. İcâzetli münâvele başlıca şu şekillerde olur: a) Hoca, rivayet hakkına sahip olduğu hadisleri içeren bir nüshanın aslını veya asıl nüsha ile karşılaştırılmış bir kopyasını öğrencisinde kalmak veya yazıp iade etmek üzere verirken, "Bunlar benim falan kişi ya da kişilerden olan rivayetlerimdir, onları rivayet et" veya, "Bunları benden rivayet etmene icâzet verdim" gibi bir ifade kullanır. Hatîb el-Bağdâdî bunu icâzet türlerinin en üstünü kabul eder ve birçok muhaddisin böyle bir icâzeti semâ mertebesinde gördüğünü söyler (*el-Kifâye*, s. 466). b) Öğrenci, hocasının rivayet hakkına sahip olduğu hadisleri ihtiva eden asıl nüshasını veya onunla karşılaştırılmış kopyasını hocaya teslim eder. Hoca bunu dikkatli bir şekilde inceler ve yukarıda geçtiği şekilde öğrencisinin onları rivayetine izin verir. Bazı muhaddisler bu yönetime "arz" adını vermiştir. İbnü's-Salâh, "arzu'l-münâvele" dediği bu yöntemin hocaya rivayetlerini okuyarak kontrol ettirmek şek-